

of access : URL : <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/eurasian-union-ukraine-chooses-to-strengthen-ties-with-russia-and-reject-historic-trade-deal-with-eu-8955407.html>. – Title from the screen.

7. Damien McElroy. Ukraine halts preparations for EU trade deal [Electronic Resource] / The Daily Telegraph. – Mode of access : URL : <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10465418/Ukraine-halts-preparations-for-EU-trade-deal.html> . – Title from the screen.

8. Ian Traynor. Ukraine suspends talks on EU trade pact as Putin wins tug of war [Electronic Resource] / The Guardian. – Mode of access : URL : <http://www.theguardian.com/world/2013/nov/21/ukraine-suspends-preparations-eu-trade-pact>. – Title from the screen.

9. James Sherr. Ukraine's relationship with the EU is destructive [Electronic Resource] / Kyiv Post. – Mode of access : URL : <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/james-sherr-ukraines-relationship-with-the-eu-is-d-126486.html> . – Title from the screen.

Садівничий В. О.,

канд. н. із соц. ком., доцент

«ХРОНИКИ...» ТА «СВЕДЕНИЯ...» ЯК ТИП СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗЕМСЬКОГО ВЕТЕРИНАРНОГО ВИДАННЯ

Розглядаються наукові підходи до типологізації, формування та функціонування ветеринарних «Хроник...» та «Сведений...», що в середині XIX – на початку XX ст. видавалися на території Наддніпрянської України.

Ключові слова: система, періодичні видання, тема, наукова комунікація, ветеринарія.

We consider scientific approaches to types, formation and functioning of Veterinary «Chronicle ...» and «Svedenyu...» in the middle of the nineteenth - early twentieth century. published in the territory of Dnieper Ukraine.

Key words: system, periodicals, theme, scientific communication, veterinary.

Усі видання, «в залежності від їхнього змісту», ще на початку XX ст. книгознавець, бібліограф, журналіст, укладач однієї з перших спеціалізованих праць «Библиография русской периодической печати 1703–1900 гг. (материалы для истории русской журналистики)» М. М. Лісовський, розподілив за такою схемою: «Видання енциклопедичні: А. Видання політичні, суспільні й літературні – 1) журнали, 2) газети, 3) ілюстровані й художні видання, 4) сатиричні та гумористичні видання, 5) видання для дітей, 6) видання для народу; Б. Видання офіційні та інформаційні – 1) урядові, 2) громадські (міські, земські та ін.), 3) приватні (листки оголошень та ін.). Видання учені та науково-практичні: В. Видання учені та науково-практичні різноманітного змісту (за різноманітними знаннями)... Г. Видання переважно гуманітарні – 1) богослов'я та філософія, 2) політична економія, комерція і правознавство, 3) історія, філологія і бібліографія, 4) географія, етнографія і статистика, 5) мистецтво, 6) виховання. Д. Видання переважно з природничих і фізико-математичних знань, з їхніми прикладними – 1) природознавство і фізико-математичні науки, 2) будівельна справа, технологія та ремесла, 3) сільське господарство і лісівництво, 4) медицина і ветеринарія, 5) військова і морська справа, 6) спорт» [4, с. X].

Загалом у журналістикознавстві проблема характеристики періодичних, продовжуваних і серіальних видань за різними одиничними ознаками, які б склалися в певну цілісну систему, далеко не нова. І саме «час, коли починають з'являтися бібліографічні огляди й описи періодичних видань» [3, с. 12] О. Кажикін визначає

як перший етап у процесі застосування системних уявлень про друковану журналістику й безпосередньо типологічного аналізу.

Говорячи про дефініцію терміну «типологія» у більшості наукових праць зустрічаємо визначення з «Великого тлумачного словника сучасної української мови»: «типологія – вид наукової систематизації, класифікації чогось за спільними ознаками» [1, с. 1450]; типізація ж у названому джерелі визначається як «віднесення об'єкту до певного класифікаційного типу» [1, с. 1450]. Тип, як основоположне поняття цих формулювань, усталеного, класичного, тлумачення не має. У різних джерелах воно подається і як сукупність схожих об'єктів, і як модель для групи предметів, і як набір пов'язаних між собою ознак, і як одиниця розчленування досліджуваної реальності тощо. Професор Н. Яковенко «набір пов'язаних між собою ознак» [5, с. 271] визначає як модель. Також поняття «тип» у розрізі набору ознак і тверджень відповідає класичному розумінню соціологічної теорії, що трактується як «набір взаємозалежних тверджень, які дозволяють систематизувати знання, пояснювати та прогнозувати суспільне життя і генерувати нові наукові гіпотези» [6, с. 2].

Вивченню типології газетно-журнальних видань, електронних медіа й журналістики загалом присвячено окремі дисертаційні дослідження, монографічні розвідки, навчальні й навчально-методичні праці, наукові статті. Основні матеріали, в яких під тим чи іншим кутом зору порушується означена проблема, можемо поділити на кілька груп:

1) загальнотеоретичні питання типології журналів (О. Акопов, О. Алексєєв, Є. Ахмадулін, В. Бакшин, О. Бочаров, С. Виноградова, О. Воронова, О. Грабельников, М. Дзялошинська, О. Западов, М. Кірсанова, Є. Корнілов, Е. Лазаревич, Г. Мельник, І. Недопитанський, Р. Овсєян, М. Пріор-Міллер, М. Рєснєянська, Т. Семістяга, Т. Смирнова, М. Тимошик, В. Шевченко, М. Шкондін, І. Шостаєв, С. Штефан, ін.);

2) роботи з історії та сучасного стану друкованих носіїв медичної інформації і медичної наукової комунікації (Н. Артамонова, С. Багдасар'ян, Ю. Вуль, Л. Карташова, В. Коропов, М. Левіт, Ю. Лісіцина, О. Мінцер, І. Мілютіна, С. Рудик, А. Уваренко, В. Фролов, ін.);

3) праці більш загального характеру, в яких згадуються ветеринарна газетно-журнальна преса (С. Аранчій, В. Вакулик, С. Джупина, А. Душан, В. Ігнатієнко, І. Михайлин, С. Руда, М. Стегней, Є. Степанович, ін.);

4) бібліографічні каталоги та покажчики ретроспективного плану.

Мета нашої статті – дослідження «Хроник...» та «Сведений...» як типу спеціалізованого професійного земського ветеринарного видання, що в ХІХ – на початку ХХ ст. видавалися в 9 губерніях України.

Об'єктом дослідження обрано ветеринарні «Хроніки...» та «Сведения...» як тип періодичного видання в системі засобів масової інформації. Предмет – типологічні характеристики як формуюча ознака запропонованих видань. Хронологічні межі дослідження охоплюють період від появи першого спеціалізованого ветеринарного журналу (1882 р.) у підросійській Україні і до 1918 р., коли більшовики, що прийшли до влади, зруйнували існуючу систему преси.

У зазначений період у 9 губерніях підросійської України виходило друком 17 спеціалізованих ветеринарних видань. Із них 8 є об'єктом нашого наукового дослідження: «Ветеринарная хроника Волынской губернии» (Житомир, 1910. № 1, січень – 1915. № 4, квітень), «Ветеринарная хроника Киевской губернии» (Київ, 1913. № 1, січень – 1917. № 1), «Ветеринарная хроника Подольской губернии» (Кам'янець-Подільський, Вінниця, 1912. № 1, січень – 1915. № 7/12, липень-грудень), «Ветеринарная хроника Херсонской губернии» (Херсон, 1891. Вип. 1, лютий/березень. – 1916. Вип. 1, січень/червень), «Ветеринарно-санитарные сведе-

ния по г. Одессе» (Одеса, 1909–1913), «Сведения о ветеринарносанитарном состоянии Екатеринославской губернии» (Катеринослав, 1894. № 1 – 1917. № 6, червень), «Сведения о ветеринарносанитарном состоянии Киевской губернии» (Київ, 1909, січень – 1911, жовтень/грудень), «Сведения о ветеринарносанитарном состоянии Харьковской губернии» (Харків, 1907. № 1, квітень – 1916. № 1/2, січень/лютий). Як бачимо, «Хроник...» – 4, «Сведений...» – 4.

Відштовхуючись від схеми М. М. Лісовського, аналізовані нами видання відносяться до учених та науково-практичних із питань ветеринарії.

Тематично ці спеціалізовані видання одногалузеві – ветеринарна медицина.

За формою усі видання журнального типу.

Періодичність виходу – один раз на місяць.

Засновниками чи видавцями виступали ветеринарні бюро та відділи губернських управ, відділи губернських земських управ, губернські управи в справах земського господарства. У переважній більшості прізвища редакторів не вказувалися, підписували журнали до друку посадові особи, як правило – голови губернських земських управ, голови губернського правління, голови ветеринарних відділів земських управ, члени губернських земських управ.

Виникнення цієї періодики у першу чергу викликане необхідністю боротьби з хворобами тварин та недопущення епізоотій, що вели до значних економічних втрат. А також вимагали збереження та передача даних про хвороби, методи лікування і профілактики тощо. Згідно зі статистичними даними, зібраними та впорядкованими П. І. Вербицьким, у другій половині XIX у Росії: від чуми щорічно гинуло від 150 до 300 тисяч голів худоби; із 1881 до 1906 р. «загинуло від чуми й було забито 3531086 голів тварин, збитки становили 141 млн. крб.»; із 1897 до 1906 р. від сибірки загинули «155871 кінь, 164006 голів великої рогатої худоби, 119313 овець і 3876 свиней»; із «1881 до 1906 р. кількість тварин, які захворіли на ящур, щорічно становила сотні тисяч» [2, с. 102]

По розповсюдженню всі видання – регіональні, розраховані на губернію, одне видання – місцеве, виходило в Одесі.

Укладалися видання за повідомленнями дільничних ветеринарних лікарів.

Цільова аудиторія видань була не широкою – зацікавлені особи: ветеринарні лікарі та фельдшери, університетські викладачі, власники сільських господарств, командири військових кавалерійських підрозділів, чиновники, члени місцевого самоврядування та ін.

Головна функція – донесення професійної інформації для задоволення потреб своєї цільової аудиторії. Саме функцією визначається предметно-тематичне спрямування – подавати професійну інформацію утилітарного характеру. До такої належить: циркулярні повідомлення Ветеринарного управління Міністерства внутрішніх справ та ветеринарного управління, звіти про наукові відрядження лікарів, праці нарад земських ветеринарних лікарів і гласних губернії, огляди лікарської діяльності ветеринарного персоналу, діагностичні дослідження, офіційні повідомлення губернської земської управи, інформація про зміни у складі ветеринарного персоналу, списки вакантних місць ветеринарних лікарів, «журнали» різних засідань і нарад ветеринарних фахівців тощо.

Основа видань – таблиці, в яких подавалися різноманітні відомості. Зокрема: «Зведена відомість заразних хвороб домашніх тварин у губернії за (вказувався місяць і рік)». Такі таблиці вміщувались у кожному номері, які нам удалося розшукати й проаналізувати. Саме ці таблиці, якщо не друкувалося постанов або розпоряджень державних органів, відкривали «Хроніки...» та «Сведения...». Розміщувалася вони на дві сторінки. Склалися із 53 колонок і 30–37 рядків. Основа колонок – назви повітів та показники по них («Пунктів», «Захворіло», «Загину-

ло», «Убито»). Рядки – це назви хвороб, за якими велися спостереження і подавалися відомості («Сап на конях», «Сибірська виразка на конях», «Сказ на рогатій худобі», «Сказ на собаках», «Бешиха на свинях», «Стригучий лишай на конях», «Дістоматоз на вівцях», «Чума на свинях», «Правець на конях», «Дизентерія на рогатій худобі», «Холера на птахках») та ін. Кількість рядків у виданнях змінювалась у залежності від переліку хвороб, які фіксувалися.

До постійних таблиць також належать: «Відомості про заразні хвороби з 1го (назва місяця) по 1е (назва місяця)» – у них фіксувалися назви хвороб і заражених пунктів, число неблагополучних пунктів, кількість тварин, які захворіли, загинули, були вбиті); «Зведена відомість про ветеринарнолікарську та фельдшерську допомоги за (назва місяця і року)» – подавалися повіти, назви амбулаторій, кількість прийнятих хворих тварин окремо лікарями й фельдшерами, кількість заразних від загальної кількості прийнятих і відсоток заразних тварин.

Розповідалося про боротьбу з такими захворюваннями як чума, сап і сибірка, збитки від яких болісно відбивалися на тогочасному тваринництві.

На сторінках «Ветеринарної хроніки Київської губернії» друкувалися статті, огляди, доповіді з ключових теоретикопрактичних питань галузі. Наприклад, «Загальна характеристика ветеринарно-санітарного стану губернії», «До питання про список інструментів і медикаментів, що закуповуються за рахунок губернського земства» А. Полозова, «Про необхідність встановлення ветеринарносанітарного нагляду за базарами худоби в містечках і селищах Таращанського повіту» Н. Нікольського, доповідь Н. Андрієвського на ветеринарній нараді при Уманській повітовій земській управі «Про заходи, що сприяють боротьбі з туберкульозом» і т.д.

У «Ветеринарній хроніці Подольської губернії» уміщувалися наукові статті та практичні поради ветеринарним лікарям і особам, які ведуть домашнє господарство. До таких, зокрема, належать публікації: «Настанови про найголовніші властивості й ознаки сибірської виразки домашніх тварин і про те, як потрібно діяти для обмеження втрат від неї зараз і попередження їх на майбутнє» (ветлікар Ст. Слонімський); «Від бактеріологічної станції Харківського губернського земства. Про способи збирання і пересилання патологічного матеріалу для бактеріоскопічних та бактеріологічних досліджень» та ін.

«Сведения о ветеринарносанитарном состоянии Харьковской губернии» відводили свої сторінки під відомості про засідання Товариства ветеринарних лікарів у Харкові та доповіді, які там читалися («Принципи влаштування холодильників та їх санітарноекономічне значення», «До питання про реорганізацію ветеринарнофельдшерської шкільної справи», «Про діагностичне значення малеїну», «Про кріоскопічне дослідження молока» та ін.). Очолював Товариство ветеринарний лікар, екстраординарний професор Ветеринарного інституту Олександр Васильович Дедюлін, секретар – Петров.

Публікації у цих виданнях дозволяли фахівцям галузі приймати професійні рішення, підвищували професійний рівень. Тож саме предметно-тематичне спрямування є одним із базових типоформуючих критеріїв «Хроник...» та «Сведений...» як спеціалізованих професійних видань.

Дослідивши ветеринарні «Хроніки...» та «Сведения...» а також вивчивши наукові підходи до типологізації, що склалися в журналістикознавстві, можемо дійти висновку, що вони мали цілу низку загальних типологічних рис.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Вербицький П. І. Історія ветеринарної медицини України / П. І. Вербицький, П. П. Достоевський, С. К. Рудик. – К. : Ветінформ, 2002. – 384 с.: іл.

3. Кажикин А. А. Из истории становления типологического подхода в изучении отечественных периодических изданий / А. А. Кажикин // Акценты: новое в массовой коммуникации. Альманах. – Воронеж, 2003. – Выпуск 7–8 (42–43). – С. 12–15.

4. Лисовский Н. М. Предисловие / Н. М. Лисовский // Библиография русской периодической печати 1703–1913 гг.: материалы для истории русской журналистики / Сост. и изд. Н. М. Лисовский. – Петроград : Типография Акц. Общ. Тип. Дела, 1915. – 1067 с.

5. Яковенко Н. Вступ до історії : [моногр.] / Наталя Яковенко. – К. : Критика, 2007. – 368 с.

6. Ritzer G. Sociological Theory / George Ritzer. – [8th ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2011. – 827 P.